Заняття 5

Інфляція та грошові реформи

План лекційного заняття

5.1. Сутність та закономірності розвитку інфляції

5.2. Причини інфляції. Економічні та соціальні наслідки інфляції

5.3. Державне регулювання інфляції. Особливості інфляції в Україні

5.4. Сутність та види грошових реформ. Особливості проведення грошової реформи в Україні

План семінарського заняття

1. Сутність та закономірності розвитку інфляції
2. Причини інфляції
3. Економічні та соціальні наслідки інфляції
4. Державне регулювання інфляції
5. Особливості інфляції в Україні
6. Сутність та види грошових реформ
7. Особливості проведення грошової реформи в Україні

ОПОРНИЙ КОНСПЕКТ ТА МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ТЕМИ

5.1. Сутність та закономірності розвитку інфляції

Сутність та форми прояву інфляції. Неможливість стихійного пристосування неповноцінних грошей до потреб товарообороту, з одного боку, та використання урядами паперових грошей для покриття дефіциту державного бюджету, з іншого, є причинами постійних порушень вимог закону грошового обігу. Неповноцінні гроші, навіть якщо вони спочатку випущені у відповідності до потреб товарообороту, через деякий час можуть опинитися надлишковими в результаті прискорення їх обігу або скорочення товарообороту. Однак основною причиною переповнення каналів обігу неповноцінними грошима є випуск їх для покриття дефіциту державного бюджету. Надлишковий випуск паперових грошей також можливий в результаті кредитної експансії, пов’язаної з кредитуванням підприємств, що характерне для періодів підйому виробництва.

Переповнення каналів грошового обігу неповноцінними грошима викликає їх знецінення, яке називається інфляцією.[1]

Знецінення неповноцінних грошей означає, що кожен грошовий знак стає представником меншої кількості монетарного металу порівняно з тим, яку він представляє номінально. По відношенню до золота це знецінення, виражене в процентах, називається дизажіо. Наприклад, якщо за золото вмісту грошової одиниці в 1 г грошовий знак в результаті знецінення реально представляє тільки 0,8 г, то дизажіо буде складати 20 %. Зворотнім вираженням цього знецінення є лаж на золото, тобто підвищення ринкової ціни золота в неповноцінних грошах порівняно з номінальною. Лаж, як і дизажіо, виражається в процентах. В нашому прикладі лаж буде складати 25 %. В результаті знецінення неповноцінних грошей зростають товарні ціни та знижується курс їх по відношенню до валют інших країн, які є відносно стійкими або менш знеціненими. *Таким чином, ззовні інфляція проявляється у встановленні лажа на монетарний метал, у загальному підвищенні товарних цін та у пониженні валютного курсу.*

Для країн, які залежать від зовнішньої торгівлі, існує загроза імпортованої інфляції. Вона виникає в разі підвищення цін на імпортовані товари за умови твердого валютного курсу.

Стагфляція – це інфляція, яка супроводжується стагнацією виробництва і високим рівнем безробіття в країні (одночасне підвищення рівня цін і рівня безробіття).

Кількісну оцінку інфляційних процесів дають показники інфляції.

На практиці може розраховуватися багато різних індексів цін. Проте для вимірювання інфляції найчастіше застосовується три їх види:

- індекс цін споживчих товарів (індекс споживчих цін);
- індекс цін на засоби виробництва (індекс цін виробників);
- індекс цін ВВП, або дефлятор ВВП.

Індекс споживчих цін (ІСЦ) характеризує зміну в часі загального рівня цін на товари і послуги, які купує населення для особистого споживання. Цей показник найчастіше використовується для характеристики інфляції, оскільки він досить точно виражає не тільки економічні, а й соціальні аспекти інфляції, зокрема її вплив на рівень життя населення, а тому його називають ще індексом вартості життя.

---

[1] НБУ надає дещо інше визначення: «тривале зростання загального рівня цін, що відображує зниження купівельної спроможності грошової одиниці». –[Електронний ресурс] // Глосарій НБУ. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123344&cat_id=123215

Визначається ІСЦ за вартістю певного законодавчо зафіксованого набору товарів і послуг (“споживчого кошика”), визначеного у ринкових цінах базового і поточного періоду. Розрахувати ІСЦ можна за такою формулою:

$$ІСЦ = \frac{\text{Ринкова вартість фіксованого “кошика” в поточному році } (\sum P_1 g_0)}{\text{Ринкова вартість фіксованого «кошика» в базовому році } (\sum P_0 g_0)} 100,$$

де P_0 і P_1 – ціни одиниці товарів (послуг) базового і звітного періодів відповідно;

g_o – кількість товарів у “споживчому кошику” базового періоду.

Індекс цін на засоби виробництва (цін виробника) характеризує зміну в часі загального рівня цін на засоби виробництва, які купують юридичні особи для виробничого споживання. Цей індекс виражає зростання оптових цін, темпи якого не завжди збігаються з темпами зростання роздрібних цін, за якими визначається ІСЦ. Цей індекс застосовується більш обмежено, ніж ІСЦ.

Визначається індекс цін виробника за формулою агрегатного індексу цін Ласпейреса:

$$ІЦВ = \frac{\sum P_1 g_0}{\sum P_0 g_0},$$

де P_1 і P_0 – рівень цін одиниці товару (послуги) поточного і базового періодів відповідно;

g_0 – кількість товарів (випадків надання послуг) у базовому періоді, що взяті в розрахунок.

Дефлятор ВВП характеризує зміну в часі загального рівня цін на всі товари і послуги, що реалізовані кінцевим споживачам. Це найбільш широкий показник, який характеризує інфляційні зміни всіх цін. Тому дефлятор ВВП може помітно відхилятися від ІСП та ІЦВ, оскільки він точніше враховує реальну структуру особистого і виробничого споживання, ніж попередні індекси. Визначається дефлятор ВВП теж за формулою Пааше.

Індекс цін Пааше – це агрегатній індекс цін з вагами (кількість реалізованого товару) у поточному періоді.

$$Ip = \frac{\sum p_1 g_1}{\sum p_0 g_1},$$

де $\sum p_1 g_1$ – фактична вартість продукції поточного періоду;

$\sum p_0 g_1$ – вартість товарів реалізованих у поточному періоді по цінам базисного періоду.

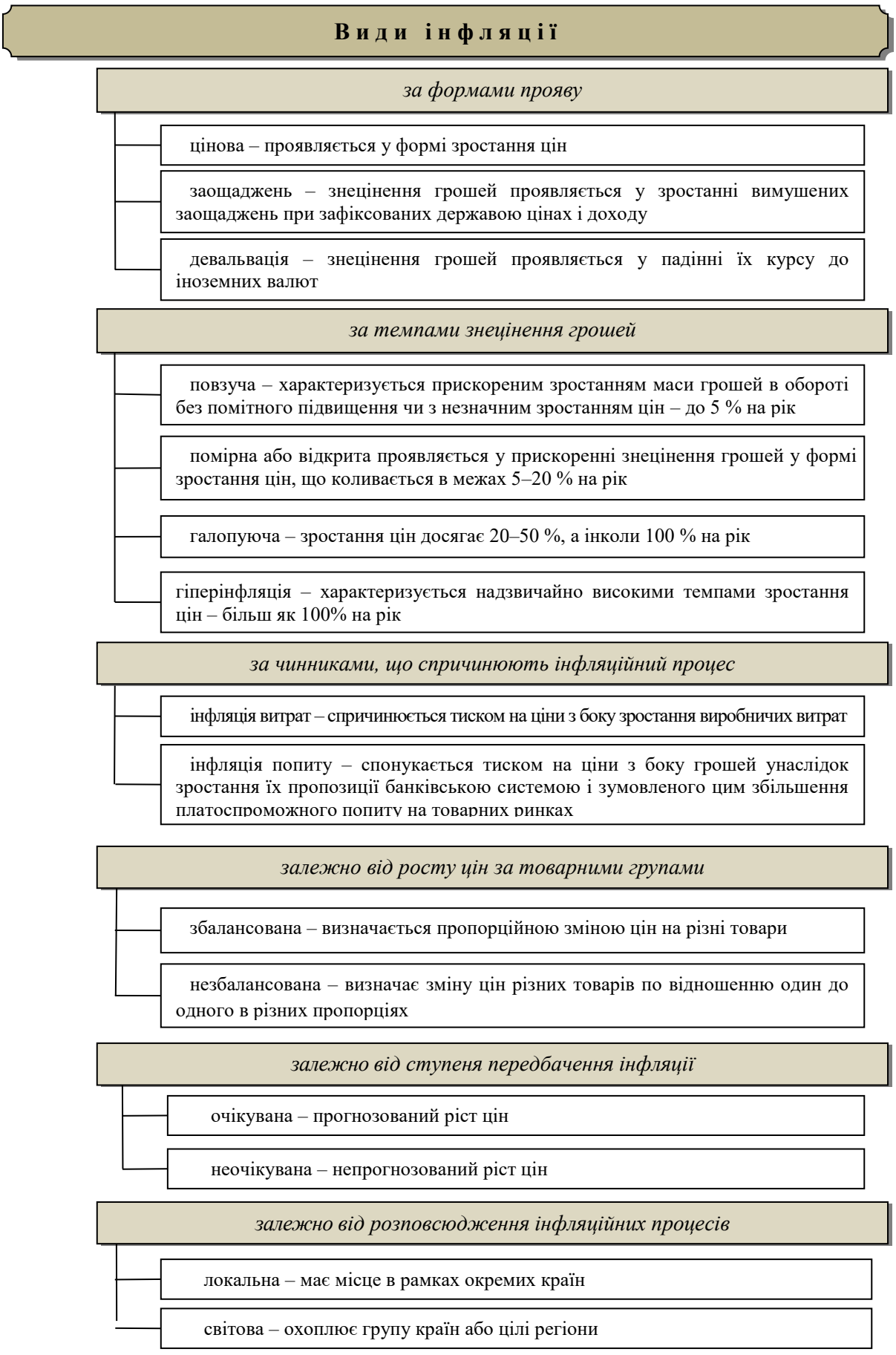

Рис.5.1. **Види інфляції**

Індекс цін Пааше характеризує зміну цін періоду у порівнянні з базисним по товарам, реалізованим у поточному періоді. Тобто індекс цін Пааше показує на скільки подешевшали або подорожчали товари.

Значення індексів цін Пааше и Ласпейреса для одних і тих же даних не співпадають, тому що мають різний економічний зміст, а відповідно використовуються у різних ситуаціях.

Закономірності інфляційного процесу. Залежно від співвідношення між темпами емісії та знецінення паперових грошей розвиток інфляційного процесу ділиться на два етапи.

Перший етап – відставання темпів знецінення паперових грошей від темпів росту кількості їх в обігу. Раніше, коли паперовогрошовій системі передувала металева грошова система в монетній формі, це відставання пояснювалося перш за все тим, що випуск паперових грошей стихійно супроводжувався вилученням з обігу повноцінних грошей. Тому до повного витіснення з обігу повноцінних грошей неповноцінними, паперовогрошова емісія не була збитковою. При остаточному переході до паперовогрошового обігу в роки кризи 1929-1933 рр. та наступного розвитку інфляції фактор заміни металевих грошей неповноцінними в тих країнах, де були до цього золотодевізні та золотозливкові грошові системи, вже не діяли, так як в цих країнах металевих грошей в обігу не було.

Однією з причин відставання знецінення паперових грошей від темпів росту паперовогрошової маси є й те, що на початку інфляційного випуску паперових грошей, коли ще не виявилось явного їх знецінення, певна частина їх як заощадження осідали в руках населення, особливо селян. Швидкість обігу грошей уповільнюється. Тому частина зростаючого випуску паперових грошей, яка компенсує уповільнення швидкості їх обігу, також не є збитковою.

Крім того, з ростом маси неповноцінних грошей розширюються платежі готівкою за рахунок скорочення безготівкових розрахунків.

Прикладом відставання темпів забезпечення паперових грошей від темпів росту паперовогрошової маси може служити знецінення грошей в Росії в перші два роки першої світової війни. Так, на 1 січня 1916 р. загальна кількість нерозмінних на золото банкнот Державного банку збільшилося порівняно з 1914 р. в 2,5 рази, а купівельна сила їх знизилася тільки в 1,5 разів. [160, с.137]

Другий етап – темпи знецінення паперових грошей вищі темпів емісії. Це пояснюється занепадом виробництва та зниженням товарообороту і, як наслідок, скороченням потреби обігу в грошах. Одночасно прогресивне знецінення грошей викликається прискоренням їх обігу. Населення прагне як

найшвидше позбутися знецінених грошей шляхом перетворення їх в товари, щоб уникнути неминучих втрат від подальшого знецінення. В результаті в рух надходить вся маса паперових грошей, тобто й тих, які раніше осідали на початку обігу. Невідповідність між потрібною кількістю грошей та тих, що дійсно знаходяться в обігу, збільшується.

Прикладом більш швидкого знецінення грошей порівняно з темпами росту паперовогрошової маси може служити знецінення грошей в Росії після лютневої революції. За період з 1 березня по 1 листопада 1917 р. сума кредитних білетів в обігу збільшилась в 2 рази, а їх купівельна сила зменшилася в 4 рази. [160, с.137]

Розвиток інфляційного процесу неодноразово закінчувався поверненням до металевих грошових систем. Для паперовогрошового обігу, що настав у всіх країнах в роки світової кризи 1929-1933 рр., другий етап розвитку інфляційного процесу переріс в хронічну інфляцію, для якої характерним є заміна коротких періодів уповільнення все більш тривалими періодами посилення грошей.

Знецінення неповноцінних грошей відповідно до монетарного металу веде до загального росту цін, виражених в паперових грошах. Однак цей ріст на різні товари відбувається неоднаково, що пояснюється нерівномірним підвищенням попиту на товари, викликаного надлишковою емісією неповноцінних грошей. Попит підвищується перш за все на товари, на придбання яких використовується емісія.

Скорочення в результаті інфляції реальних доходів малозахищених верств населення змушує їх основну частину платоспроможного попиту спрямовувати на придбання предметів першої необхідності, а тому і ціни на них підвищуються більше, ніж на інші предмети споживання. Крім того, в періоди війн та перші післявоєнні роки скорочуються виробництво та пропозиція споживчих товарів першої необхідності.

5.2. Причини інфляції. Економічні та соціальні наслідки інфляції

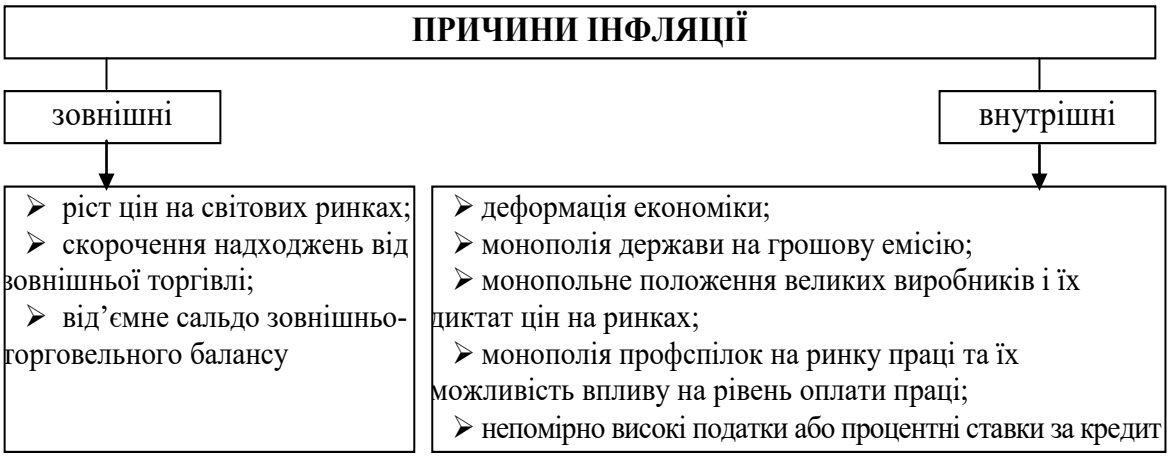

Рис.5.2. **Причини інфляції** [53, с.87]

Причиною інфляції може бути як перевищення попиту над пропозицією, так і відставання попиту від пропозиції. Результатом перевищення попиту над пропозицією є **інфляція попиту**. Відставання пропозиції від попиту викликає **інфляцію витрат (пропозиції)**.

Вплив інфляції на економіку. Інфляція завжди негативно впливає на всі ланки економіки: виробництво, торгівлю, кредитну та грошову систему, міжнародні економічні зв'язки та фінанси країни. При надмірних темпах інфляції її вплив на економіку стає руйнівним.

Негативний вплив інфляції на виробництво проявляється з посиленням хаотичності та диспропорційності в розвитку його галузей. Капітали з галузей з повільним ростом цін спрямовуються в галузі з швидким ростом цін. Разом з тим нерівномірний ріст цін та ріст цін, що часто коливається на окремі товари посилює ризик, пов'язаний з новими капітальними вкладами. У підсумку це викликає скорочення нових капітальних вкладів, а звідси уповільнення росту технічного прогресу. В умовах інфляції екстенсивні методи виробництва часто застосовувати вигідніше, ніж прогресивні, так як робоча сила стає дешевшою, а капітал, витрачений на оплату робочої сили, обертається швидше.

Інфляція негативно впливає й на виробництво шляхом скорочення платоспроможного попиту на предмети споживання з боку населення, доходи яких реально скорочуються. Це скорочення може призвести не тільки до уповільнення темпів росту виробництва у відповідних галузях промисловості, але й до його скорочення, наприклад інфляція в Німеччині в 1923 р., коли промислове виробництво скоротилося на 1/3.

Капіталістичній торгівлі завжди притаманна спекуляція, яка в періоди інфляції посилюється. Цьому сприяє як нерівномірний ріст цін на одні й ті ж товари в різних районах країни, так і постійне їх підвищення. Торгівці закуповують товари в районах з більш низькими цінами та спрямовують їх в райони з максимальними цінами. При цьому вони прагнуть закупити дефіцитні товари з ціллю скорочення їх пропозиції, а потім продати їх за високими спекулятивними цінами. Переміщення товарів з одних районів в інші посилює їх міграцію та ріст витрат обігу, що перекладають на плечі трудящих.

Інфляція призводить до скорочення комерційного кредиту, так як продаж товарів в кредит пов'язаний з неминучими втратами для кредитора, який вимушений отримувати платіж знеціненими грошима. За цією ж причиною стає невигідним вкладення грошей в банки і тому реально скорочуються ресурси банківської системи. Власники грошових капіталів та заощаджень прагнуть вкласти гроші у звичайні акції або реальні цінності.

Інфляція викликає розлад грошової системи. Чим більше знецінюються паперові гроші, тим менше вони спроможні виконувати свої функції. Врахування витрат на виробництво товарів в паперових грошах стає неможливим. Паперові гроші позбавляються можливості виконувати функції платіжного та купівельного засобу, так як навіть незначна затримка їх пов'язана з втратами. Тому населення переходить до використання золота, твердої іноземної валюти або, там де це можливо, до натурального обміну. Так, в 1923 р. знецінена паперова марка Німеччини по суті була витіснена доларом та фунтом стерлінгів, а в роздрібній торгівлі широко використовувався безпосередній товарообмін. Те ж саме відбулося в Україні у 1993-1994 роки.

Зовнішньоекономічні зв'язки при інфляції порушуються. Скорочення витрат виробництва в зв'язку із зниженням реальної заробітної плати дозволяє країні із знеціненою валютою продавати товари за цінами нижчими світових. Це викликає відповідні заходи з боку інших країн та призводить до посилення конкурентної боротьби. Продаж товарів за цінами нижчими світових, що є вигідним для експортних галузей промисловості, в цілому завдає великого збитку національній економіці країни, так як він означає марнування її багатства.

В країну із знеціненою валютою не вигідно експортувати капітал: прямі інвестиції стають все більш ризиковими та менш дохідними. Разом з тим грошові капітали країни із знеціненою валютою, щоб уникнути їх подальшого знецінення, спрямовуються в інші країни з більш стійкою валютою.

Коли інфляція охоплює всі країни, що є характерним для глобальної кризи, її негативний вплив проявляється в нестійкості валютних курсів та порушенні нормального функціонування механізму міжнародних розрахунків.

Сильне знецінення паперових грошей призводить в остаточному підсумку до розладу всієї фінансової системи держави. Випускаючи паперові гроші для покриття дефіциту бюджету, держава намагається покращити своє фінансове становище. Наповнення грошового обігу надлишковою масою паперових грошей супроводжується їх знеціненням та ростом (як правило, не тільки номінально, але й реально) дефіциту державного бюджету, тому що доходи населення, а значить, й податкові надходження від них, реально зменшуються.

Для покриття великого дефіциту бюджету потрібно більше випускати паперових грошей. Таким чином, створюється спіралеподібна залежність між ростом грошової маси та дефіцитом державного бюджету. В результаті емісія, як фінансовий ресурс, стає все менш вигідним. Так, в Німеччині у вересні

1923 р. в результаті нестримної інфляції 100 млн. марок представляли всього лише 0,7 дол.

Отже, інфляція стає гальмом суспільного відтворення, викликає розлад економіки та обмежує можливості накопичення капіталу.

Однак є суб'єкти зазначених подій, які мають зиск від інфляції. Інфляція служить знаряддям перерозподілу національного доходу на користь олігархів, частка яких в національному доході в результаті інфляції підвищується, а частка населення знижується.

Інфляція використовується урядами як прихований спосіб перекладення труднощів державних витрат, пов'язаних з мілітаризацією та веденням війн, на плечі націй. Емісія неповноцінних грошей є більш легким та швидким способом мобілізації коштів для покриття витрат порівняно з їх мобілізацією шляхом підвищення податків та випуску позик. Покриття зростаючих витрат підвищенням податків неминуче повинно зачепити і доходи олігархів, що не в інтересах останніх. Крім того, підвищення податків відразу ж викликає сильне невдоволення середнього класу та населення. Мобілізація грошових коштів у великих розмірах шляхом позик не завжди можлива, так як позики мають добровільний характер.

Погіршення стану населення відбувається в результаті того, що інфляція викликає зниження реальної заробітної плати. На відміну від цін звичайних товарів, які автоматично підвищуються при знеціненні неповноцінних грошей, ціна робочої сили (заробітна плата) підвищується в меншій мірі. Тому ріст номінальної заробітної плати в період інфляції завжди відстає від цін на споживчі товари.

В результаті інфляції зменшуються реальні доходи службовців та пенсіонерів, так як номінально вони або зовсім не підвищуються, або незначно підвищуються.

Інфляція негативно впливає на стан середнього класу та селян, оскільки ріст цін на продукти їх праці відстає від росту цін на продукцію великої промисловості. Ріст цін на продукцію селян стримується промисловими монополіями, що скуповують та перероблюють сільськогосподарську продукцію. Населення зазнає втрати також від знецінення своїх заощаджень. Більше всього виграють від інфляції великі промислові монополісти, прибутки яких збільшуються за рахунок зниження реальної заробітної плати працівників та особливо тих галузей, ціни на продукцію яких підвищується більш за все.

Інфляція вигідна також власникам експортних галузей промисловості. Зниження витрат виробництва в результаті падіння реальної заробітної плати

працівників дозволяє їм продавати товари на зовнішніх ринках за ціною нижчою світових і, витісняючи конкурентів, розширяти збут товарів та отримувати більше прибутку.

Інфляція вигідна боржникам, оскільки вони отримують можливість повернути борги та виплачувати проценти знеціненими грошима, та не вигідна кредиторам, які зазнають втрат відповідно до вигоді боржників. З цієї точки зору інфляція невигідна власникам фінансових капіталів та вигідна землевласникам, які завжди були великими боржниками.

Посилюючи зубожіння трудящих та перш за все робочого класу, інфляція викликає загострення класової боротьби між робочим класом та буржуазією, що є однією з причин та вимагає від буржуазного уряду розпочати міри для повернення до металічних грошових систем або хоча б до обмеження темпів інфляції.

5.3. Державне регулювання інфляції

Антиінфляційні заходи:

- грошові обмеження, обмеження доходів населення через заморожування заробітної плати;
- розв’язання проблем дефіциту державного бюджету. Дефіцит державного бюджету повинен покриватися не додатковою емісією грошей, а шляхом державних позик, за умови дотримання максимально можливого їх рівня. Як правило, не більше 60 % від ВВП;
- реформи оподаткування через трансформацію складу податків та рівня їх ставок;
- регулювання валютного курсу;
- приватизація;
- засоби збільшення норм заощаджень та зменшення їх ліквідності;
- скорочення платоспроможного попиту в результаті проведення грошової реформи;
- підвищення процентних ставок за кредит;
- заморожування підвищення цін, коли має місце зростання попиту на ринку споживчих товарів і коли маса цих товарів не може збільшуватися.

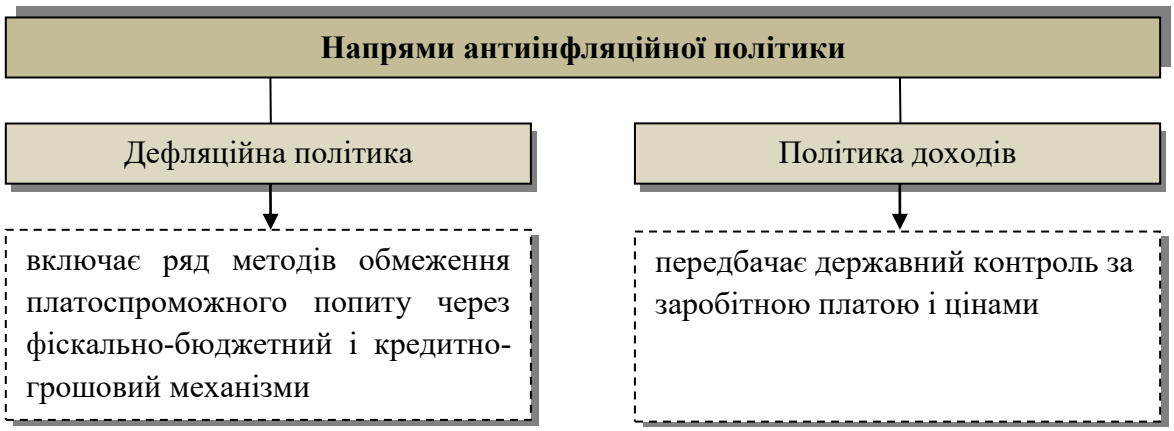

Рис. 5.3. **Напрями антиінфляційної політики [53]**

5.4. Сутність та види грошових реформ

Таблиця 5.1.

Види грошових реформ

Вид	Характеристика
1	*2*
за глибиною реформаційних заходів	
структурні (повні)	проводилися в період переходу від біметалізму до золотого монометалізму, від останнього – до системи паперовогрошового чи кредитного обігу. В усіх цих випадках потрібно було не тільки замінити один вид грошей на інший, а й здійснити істотні структурні зміни в економіці, в державних фінансах, банківській і валютній системах тощо. Такі структурні зміни диктувалися особливостями нових грошей, що запроваджувалися в обіг, і повинні були забезпечити передумови для їх успішного функціонування. Такі реформи проводяться при створенні нових держав
часткового типу	торкаються тільки організації грошового обороту і зводяться до зміни окремих елементів грошової системи. Сама база грошової системи та структура економіки і грошово-кредитних відносин залишаються незмінними. За таких реформ найчастіше змінюється масштаб цін, вид та номінал грошових знаків, механізм емісії грошей тощо. Вони поділяються на: ***формальні*** (купюри одного зразка замінюються на купюри іншого зразка, а масштаб цін (величина грошової одиниці) не змінюється) та ***деномінаційні*** (здійснюється деномінація грошей у бік збільшення грошової одиниці (масштабу цін))
за характером обміну старих грошей на нові	
неконфіскаційні	за єдиним коефіцієнтом здійснюється уцінка запасу грошей, доходів і цін для всіх економічних суб'єктів однаково, тобто незалежно від поданих до обміну запасів старих грошей чи інших критеріїв (готівкові запаси, безготівкові запаси тощо). Так була проведена грошова реформа в Україні у вересні 1996 р
конфіскаційні	співвідношення обміну грошей диференціюється залежно: від величини поданого до обміну запасу старих грошей (чим вона більша, тим менше співвідношення обміну, чи встановлюється ліміт на обмін банкнот); від форми зберігання запасу старих грошей (вклади в банки

	можуть обмінюватися за меншим коефіцієнтом, ніж готівка); від форми власності власника грошей (для державних власників грошей обмін може здійснюватися за більш пільговою пропорцією, ніж для приватних). До цього типу реформ належить і так звана *нуліфікація,* коли старі грошові знаки оголошуються недійсними і вилучаються з обороту, а замість них випускаються нові гроші
за порядком введення в обіг нових грошей	
одномоментні	введення нових грошей в обіг здійснюється за короткий строк (7–15 днів), протягом якого технічно можливо обміняти старі гроші на нові
паралельного типу	випуск в оборот нових грошових знаків здійснюється поступово, паралельно з обігом старих знаків, і вони тривалий час функціонують одночасно
Грошові реформи *являють собою повну або часткову перебудову грошової системи, яку проводить держава з метою оздоровлення грошей чи поліпшення механізму регулювання грошового обороту стосовно нових соціально-економічних умов чи одне і друге водночас*	

Практичні завдання

Задача 1.

Визначити, як у процентному відношенні змінився реальний дохід у другому та третьому роках по відношенню до кожного з попередніх, якщо відомо, що номінальний дохід у другому році зріс у порівнянні з першим на 12%, а в третьому у порівнянні з другим – на 8%. При цьому індекс інфляції першого року становив 5%, а кожного наступного року зростав на 2 %.

Задача 2

Як зміниться величина реального доходу в поточному році, якщо номінальний дохід збільшився на 11%, а рівень інфляції становив 10%?

Індекс цін попереднього року дорівнює 1,03.

Якщо в наступному році номінальний дохід складе 3800 тис. г. од., а індекс цін прогнозується на рівні 1,05, розрахувати реальний дохід.

Завдання для тестування з теми

№	Питання	Варіанти відповіді
1	*2*	*3*
1.	За змістом інфляція – це:	А. процес стримування зростання грошової маси в обігу; Б. знецінення грошей внаслідок переповнення каналів обігу грошовою масою; В. падіння золотого вмісту грошової одиниці; Г. підвищення вартості грошової одиниці; Д. Короткочасне прискорення швидкості обігу грошей
2.	Залежно від росту цін за товарними групами інфляція поділяється на:	А. очікувана, неочікувана; Б. локальна, світова; В. збалансована, незбалансована; Г. попиту та пропозиції; Д. правильна відповідь відсутня
3.	За формою прояву інфляція	А. повзуча, помірна, галопуюча, гіперінфляція;

	поділяється на:	Б. збалансована, незбалансована; В. цінова, заощаджень, девальвація; Г. очікувана, неочікувана; Д. правильна відповідь відсутня
4.	Помірна інфляція характеризується таким зростанням цін:	А. до 5 %; Б. 5 – 20 %; В. 20 – 50 %; Г. більше 100%; Д. правильна відповідь відсутня
5.	Інфляція, яка супроводжується одночасним підвищенням рівня цін та рівня безробіття:	А. дефляція; Б. стагфляція; В. девальвація; Г. нуліфікація; Д. всі відповіді вірні
6.	Інфляція, яка викликана підвищенням цін під впливом підвищення попиту на товари та послуги внаслідок зростання доходів населення, збільшення державних витрат тощо:	А. інфляція попиту; Б. інфляція пропозиції; В. стагфляція; Г. правильної відповіді немає; Д. всі відповіді правильні
7	Зміну в часі загального рівня цін на всі товари і послуги, що реалізовані кінцевим споживачам характеризує:	А. індекс споживчих цін; Б. індекс цін виробників; В. дефлятор валового внутрішнього продукту; Г. індекс цін Ласпейреса; Д. всі відповіді правильні
8	Грошова реформа – це:	А. реформи, які проводяться державою з метою введення в оборот нової грошової одиниці; Б. реформи, що проводяться державою з метою зміцнення грошової системи без зміни самої системи; В. заходи знецінення грошей; Г. повне або часткове перетворення грошової системи з метою стабілізації та зміцнення грошового обігу; Д. правильна відповідь відсутня
9	Антиінфляційна політика – це:	А. заходи державного регулювання економіки, спрямовані на зниження рівня інфляції; Б. сукупність заходів держави, направлені на зміну грошової маси, обсягів кредитів, рівня процентних ставок та інших показників грошового обороту та ринку капіталів; В. сукупність державних заходів зі стабілізації фінансових ресурсів, їх розподілу та використанню для здійснення державою своїх функцій; Г. правильна відповідь відсутня; Д. всі відповіді правильні
10	Мета формальної грошової реформи:	А. зміна існуючого масштабу цін; Б. зміна зовнішнього вигляду грошової одиниці; В. безеквівалентне вилучення у населення і суб‘єктів господарювання частини грошової маси; Г. зміна елементів грошової системи; Д. правильна відповідь відсутня
11	Основними формами боротьби з інфляцією є:	А. додаткова емісія грошей; Б. грошові реформи;

		В. антиінфляційна політика; Г. залучення коштів в іноземних держав; Д. правильна відповідь Б і В
12	Офіційне зниження державою металевого вмісту та курсу національних грошей щодо іноземних валют або міжнародних розрахункових одиниць, називається:	А. нуліфікація; Б. девальвація; В. ревальвація; Г. деномінація; Д. нуліфікація
13	Оголошення державою знецінення паперових грошових знаків недійсними називається:	А. деномінація; Б. девальвація; В. нуліфікація; Г. ревальвація; Д. всі відповіді правильні
14	Грошова реформа в Україні із запровадженням діючої грошової одиниці відбулася:	А. у серпні 1991 року; Б. у січні 1992 року; В. у вересні 1996 року; Г. у вересні 1998 року; Д. правильна відповідь відсутня
15	Розширення кредитних операцій банків та інших кредитних закладів спричиняє:	А. відкриту інфляцію; Б. подавлену інфляцію; В, інфляцію попиту; Г. інфляцію витрат виробництва; Д. всі відповіді правильні
16	Як впливають на динаміку цін інфляційні очікування:	А. підвищують; Б. знижують; В. підтримують на стабільному рівні; Г. правильна відповідь відсутня Д. всі відповіді правильні
17	Які наслідки мала гіперінфляція в Україні в 1992-1994рр.:	А. прискорення розвитку виробництва; зростання зайнятості; скорочення виробництва ВВП; Б. збільшення бюджетного дефіциту; зростання рівня життя населення; скорочення бартеризації економіки; В. зниження реальних доходів населення; збільшення бюджетного дефіциту; скорочення виробництва ВВП; Г. правильна відповідь відсутня; Д. всі відповіді правильні
18	При дефляції збільшується:	А. виробництво; Б. зайнятість; В. купівельна спроможність грошей; Г. грошова маса; Д. ціни
19	Що з переліченого не має відношення до інфляції, обумовленої зростанням видатків виробництва	А. зростанням цін на ресурси; Б. доганяюче зростання заробітної плати; В. шоки пропозиції; Г. зростання зайнятості і ВВП; Д. правильна відповідь відсутня
20	Дефлятор валового внутрішнього продукту визначається як відношення:	А. номінального ВВП до реального ВВП; Б. реального ВВП до номінального ВВП; В. реального ВВП до індексу споживчих цін; Г. номінального ВВП до індексу споживчих цін; Д. правильна відповідь відсутня

21	Коли і де термін «інфляція» уперше почав широко вживатися стосовно переповненого паперовими знаками грошового обігу?	А) У Франції кінця XVIII ст. під час революції Б) У 70-ті роки XIX ст. у Північній Америці під час Громадянської війни В) У Великій Британії під час Першої світової війни Г) У Німеччині в 1923 році Д) В СРСР під час грошової реформи 1947 року
22	Яке явище слугувало першою ознакою інфляції в період, коли паперові гроші оберталися паралельно з повноцінними монетами?	А) Дефляція Б) Лаж на золото (підвищення ціни золотих монет у паперових грошах порівняно з номіналом) В) Таргетування інфляції Г) Деномінація Д) Рефляція
23	Яке співвідношення між темпами зростання грошової маси та темпами знецінення грошей є характерним для першої стадії інфляційного процесу?	А) Темпи зростання пропозиції грошей випереджають темпи знецінення грошей Б) Темпи знецінення грошей суттєво випереджають темпи зростання пропозиції грошей В) Темпи зростання пропозиції грошей дорівнюють нулю Г) Знецінення грошей відбувається при скороченні грошової маси Д) Ціни зростають у 100 разів швидше за випуск грошей
24	Чим характеризується друга стадія інфляційного процесу?	А) Уповільненням швидкості обігу грошей та зростанням вилучення грошей у заощадження Б) Темпи знецінення грошей випереджають темпи зростання їх пропозиції В) Збільшенням накопичення грошей у формі довгострокових заощаджень Г) Зростанням рівня монетизації ВВП Д) Відсутністю інфляційних очікувань у суб'єктів ринку
25	Що називають «критичною точкою» в розвитку інфляційного процесу?	А) Початок проведення деномінації Б) Перехід від зростання цін, що відстає від зростання маси грошей, до випереджувального їх зростання В) Випуск в обіг золотих монет Г) Досягнення нульового рівня безробіття Д) Повне припинення емісії готівки
26	Чим спричинюється інфляція витрат виробництва?	А) Збільшенням емісії грошей центральним банком Б) Тисненням на ціни з боку зростання виробничих витрат (зарплати, сировини, енергії) та падінням продуктивності праці В) Зниженням податкових ставок на прибуток підприємств Г) Надмірним попитом споживачів на товари розкоші Д) Зростанням золотовалютних резервів країни
27	Який чинник є безпосередньою причиною виникнення структурної інфляції?	А) Одномоментне зниження світових цін на нафту Б) Структурні диспропорції у провідних сферах економіки та розбалансованість державних фінансів В) Проведення неконфіскаційної грошової реформи Г) Зниження облікової ставки центрального банку Д) Зменшення частки витрат на заробітну плату у собівартості

28	Що є визначальним чинником виникнення монетарної інфляції?	А) Неврожай у сільському господарстві Б) Стрімке зростання цін на імпортовану сировину В) Зростання пропозиції грошей банківською системою внаслідок проведення експансійної грошово-кредитної політики Г) Підвищення законодавчого рівня мінімальної заробітної плати Д) Збільшення ставок митного збору
29	Як виглядає формула середнього рівня цін (P), виведена з рівняння І. Фішера (M*V = Q*P)?	А) P = MxQ/V Б) P = MxV/Q В) P = QxV/M Г) P = MxVxQ Д) P = M + VxQ
30	Хто з відомих економістів стверджував, що «інфляція завжди і всюди є грошовим феноменом»?	А) Дж. М. Кейнс Б) М. Фрідман В) А. Сміт Г) Р. Лукас Д) І. Фішер
31	До яких економічних наслідків призводить фінансування дефіциту державного бюджету за рахунок прямих грошових емісій центрального банку?	А) До зниження ринкових цін на товари Б) До зменшення швидкості обігу грошей В) До зростання пропозиції грошей, підвищення попиту та цін, тобто до розгортання інфляційного процесу Г) До зростання купівельної спроможності грошової одиниці Д) До вилучення надлишкової грошової маси з обігу
32	У чому полягає відмінність позиції кейнсіанців від монетаристів щодо причин інфляції?	А) Кейнсіанці вважають єдиною причиною інфляції зміну золотого паритету Б) Кейнсіанці вважають першопричинами чинники, пов’язані зі збуренням витрат і пропозиції, а ліберальну монетарну політику – лише передумовою В) Кейнсіанці повністю заперечують вплив грошової маси на рівень цін Г) Кейнсіанці пропонують повністю ліквідувати банківську систему Д) Кейнсіанці розглядають інфляцію виключно як результат зовнішньоекономічної діяльності
33	За монетаристською схемою, до чого призводить спроба уряду тривалий час підтримувати зайнятість вище природного рівня за рахунок грошової емісії?	А) До стабілізації цін на початковому рівні Б) До безперервного зростання обсягів виробництва без зміни цін В) До зміщення кривої пропозиції вліво і вгору та неперервного зростання рівня цін (розкручування інфляції) Г) До повного зникнення бюджетного дефіциту Д) До зниження заробітної плати найманих працівників
34	Яка група населення найбільше зазнає збитків від інфляції через відсутність можливостей захистити свої доходи?	А) Підприємці монополізованих секторів економіки Б) Торговці нерухомістю та ювелірними виробами В) Пенсіонери, студенти та працівники з фіксованим доходом (бюджетники) Г) Власники іноземної валюти Д) Спекулянти на товарних ринках

35	Як висока інфляція впливає на науково-технічний прогрес та капіталовкладення у сферу виробництва?	А) Стимулює довгострокове інвестування у високотехнологічні галузі Б) Посилює ризик інвестицій, скорочує нові капіталовкладення та спричиняє технічний регрес В) Повністю ліквідує ручну працю на користь автоматизації Г) Зменшує вартість засобів виробництва порівняно з робочою силою Д) Скорочує строки окупності всіх інвестиційних проектів
36	Як поводиться банківський процент в умовах високої інфляції?	А) Депозитний та позичковий проценти падають до нуля Б) Кредити стають безкоштовними для підприємств В) Банки змушені підвищувати депозитний і позичковий процент, що здорожує кредити та скорочує попит на них Г) Банки відмовляються від залучення вкладів у будь-якій формі Д) Кредитні операції повністю замінюються безповоротною фінансовою допомогою
37	Чому під час гіперінфляції виникає парадоксальна ситуація дефіциту платіжних засобів («грошовий голод»)?	А) Центральний банк повністю припиняє друк грошей Б) Випереджувальне знецінення грошей порівняно зі зростанням їх емісії зменшує реальну цінність грошової маси в обігу В) Усі банкноти вилучаються для проведення деномінації Г) Населення масово переходить на розрахунки золотими монетами Д) Усі готівкові гроші вивозяться за кордон
38	Як інфляція впливає на курс національної валюти відносно іноземних валют?	А) Спричиняє стрімке зростання курсу національної валюти Б) Зумовлює падіння курсу національної валюти та виникнення розбіжностей між офіційним і ринковим курсами В) Фіксує валютний курс на постійному рівні Г) Ліквідує ринок іноземної валюти в країні Д) Повністю зупиняє імпортні операції
39	Які основні інструменти належать до дефляційної політики обмеження платоспроможного попиту?	А) Збільшення бюджетних субсидій підприємствам та зниження податків Б) Скорочення видатків бюджету, посилення податкового тиску, підвищення облікової ставки та норми обов'язкових резервів В) Необмежена кредитна експансія комерційних банків Г) Заморожування цін та заробітної плати Д) Емісія готівки для покриття бюджетного дефіциту
40	У чому полягає зміст антиінфляційної «політики доходів»?	А) У проведенні деномінації грошових знаків Б) У прямому державному контролі за заробітною платою і цінами шляхом їх заморожування або встановлення меж зростання В) У безкоштовній роздачі державних цінних паперів населенню Г) У стимулюванні експорту за рахунок виплати

		субсидій Д) У скасуванні всіх видів оподаткування для приватних підприємців

Теми рефератів

1. Особливості інфляції в Україні в 1993-94 р.р.
2. Грошові реформи в умовах “шокової терапії”.
3. Теоретико-концептуальні основи таргетування інфляції.
4. Грошові реформи в Україні.

Питання для самостійного вивчення

1. Дайте визначення поняття інфляції. Які відмінності існують у трактуванні поняття інфляції?
2. Чи є відмінності у трактуванні суті інфляції кейнсіанцями і монетаристами?
3. Що таке критична точка розвитку інфляційного процесу?
4. У чому полягають причини інфляції. Чому М. Фрідман вважає, що інфляція скрізь і завжди є монетарним феноменом?
5. Чи будь-яке зростання цін є інфляцією? Чи зводиться інфляція тільки до зростання цін?
6. Що таке повзуча, галопуюча і гіперінфляція?
7. Чи завжди інфляція негативно впливає на економіку?
8. Чому в Україні інфляція набула форми стагфляції?
9. Назвіть особливості інфляції в Україні в 90-ті роки?
10. Яку роль відіграє бюджетний дефіцит у розвитку інфляції?
11. Дайте визначення поняття грошової реформи?
12. Які види грошових реформ Ви знаєте?
13. Назвіть основні особливості грошової реформи в Україні?
14. Як і чому виникла проблема компенсації населенню заощаджень, втрачених унаслідок гіперінфляції?